

Ключові зміни в Українському правописі та їх причини			
№	Запропоновано	Причина змін, підстава	Можливі варіанти
1.	Писати букву г в українських питомих (<i>тава</i>) і засвоєних загальних та власних назвах – прізвищах і топонімах – згідно з вимовою: <i>дзига, Гонта, Грещук, Горонда</i> .	Правило в чинному кодексі сформульовано нечітко. <i>Підстава:</i> українські загальні та власні назви пишемо відповідно до їхнього звукового складу в живому мовленні.	
2.	I. Писати літеру и на початку питомих і давно засвоєних слів перед приголосними н та р : <i>инший, иній, ирій, иржа</i> та ін.; на початку вигуків, звуконаслідувань і похідних від них: <i>ич! икати</i> ; на початку іншомовних запозичень – загальних і власних назв, коли в мові-донорі на початку слова наявний звук, близький до українського и : <i>ир</i> «загальна назва пісні в деяких тюркомовних народів», <i>Игатта</i> «річка в Якутії».	Наявність у живому мовленні слів із початковим и . Під впливом написання на початку слів тільки і руйнується фонологічна система української мови – и не має повноправного статусу фонемі. Класики української літератури до правописної реформи 1927 р. уживали саме и в зазначених позиціях.	II. Писати и в питомих і засвоєних словах тільки перед р та у вигуках, звуконаслідуваннях і похідних від них словах, у запропонованих іншомовних запозиченнях. III. Писати и тільки на початку вигуків; звуконаслідувань і похідних від них слів та в запропонованих іншомовних запозиченнях.
3.	Писати слово нів завжди окремо від сусідніх слів, якщо воно означає «половина», напр.: <i>нів години, нів яблука, нів Києва</i> тощо. Якщо елемент нів має інше значення, писати його разом: <i>нівніч</i> . Разом нів писати й у прикметниках, похідних від сполуки нів із іменником: <i>нів години – нівгодинний</i> .	Наявність в українській мові незмінного повнозначного слова нів (половина): <i>нів на п'яту, о нів на другу</i> тощо.	

4.	<p>I. Писати закінчення -и в родовому відмінку однини іменників третьої відміни з основою на -сть (<i>вісти, злості, радості</i>) та в іменниках <i>Руси, Білоруси, осени, соли, крові, любові</i>.</p>	<p>Наявність нині флексії – и в говірках, які лягли в основу літературної мови, вживання цього закінчення в зазначених випадках у класиків української літератури до «реформи» 1933 р.</p>	<p>II. Уживати в цьому випадку паралельно закінчення -і та -и (пор. паралельні -ові, -у в місцевому відмінку однини іменників чоловічого роду другої відміни).</p>
5.	<p>I. Писати закінчення -и в родовому відмінку іменників четвертої відміни із суфіксом -ен (<i>імени, племені</i> тощо).</p>	<p>Уживання його в живому мовленні, у творах класиків української літератури до прийняття змін у правописі 1945 р. (1946 р.), цільність парадигми четвертої відміни: <i>ягня – ягн-ят-и, ім'я – ім-ен-и</i>.</p>	<p>II. Уживати паралельно закінчення -і та -и: <i>імені – імени</i>.</p>
6.	<p>I. Відмінювати запозичені слова на -о, крім тих, у яких перед ним стоїть інший голосний: <i>пальта, ситра, кіна, (у) метрі, (у) дені</i>, але (біля) <i>радіо, Маріо</i>.</p>	<p>Відмінюваність їх у живому мовленні, в літературній мові до «реформи» 1933 р., у творах деяких нинішніх письменників. Незмінюваність їх руйнує відмінювання питомих українських іменників на -о (пор. неправильне <i>брати Кличко</i>).</p>	<p>II. Уживати паралельні відмінювані та невідмінювані форми: <i>кіно – кіна</i>. III. Не відмінювати, але не вважати грубими помилками відмінювані форми. IV. Відмінювати тільки власні назви: <i>Леонардо – Леонарда, Колумбо – Колумба, Конго – Конга</i>.</p>
7.	<p>I. Писати в запозичених загальних назвах тільки z, незалежно від того, h чи g вимовляють у мові-</p>	<p>Закоренілість такої вимови в мовленні вихідців із південного та середньої та східної</p>	<p>II. Писати г або г залежно від того, як слово звучить у сучасних західно-</p>

	джерелі (<i>гербарій, гіпотеза, газета, гол</i>). В окремих словах, запозичених здебільшого через російську мову з англійської, відповідно до h передбачено й далі писати x : <i>хобі, хокей, ноу-хау</i> .	частин північного наріч завдяки псевдоаналогії: усі слова, що в російській мові вживаються і пишуться з z , по-українськи ніби мають звучати з глотковим z .	європейських мовах: <i>демпінг, хот-дог, гімназія</i> . III. Уможливити варіантне написання: <i>демпінг – демпінг</i> (продаж товару на експортному ринку за ціною, яка нижче його вартості).
8.	I. В антропонімах та похідних від них лексемах уживати z або r відповідно до звукового складу h та g , напр.: <i>Гете, Гюго</i> тощо. У власних географічних назвах вживати z , незалежно від того, яку букву – h чи g – вона позначає.	Написання власних найменувань як засобів ідентифікації особи мають максимально відбивати фонемний (звуковий) і графічний склад у мові-джерелі.	II. Розрізняти z і r відповідно до звучання і написання (h та g) у мові-джерелі в усіх власних назвах-антропонімах: <i>Гете</i> , топонімах <i>Гонконг</i> .
9.	I. Уживати як нормативні паралельні форми в словах грецького походження: <i>ефір – етер, кафедра – катедра, марафон – маратон</i> .	Уживання таких форм у літературній мові до заборони їх у 1933 р. Практика друкованих ЗМІ в Україні.	II. Уживати варіанти з m у художній і конфесійній літературі.
10.	I. У загальних назвах іншомовного походження подвоєння приголосних звичайно не передаємо: <i>тона, нето, бруто</i> тощо, але <i>ванна, вілла, манна</i> (їжа, яку Бог послав народу Ізраїлю), <i>булла</i> (особливий вид патенту або грамоти, що їх видає папа Римський), <i>бонна</i> (комуна у французькому	Так ці слова звучать в усному мовленні.	II. Відповідно до живого мовлення не відбивати подвоєння приголосних в іншомовних власних назвах-антропонімах: <i>Тромбеті</i> , топонімах: <i>Голандія</i> .

	регіоні Лімузен), <i>пенні</i> (грошова сума) та деякі ін., бо є слова <i>віла</i> (русалка в сербів), <i>мана</i> (уявна магічна енергія) тощо.		
11.	Слова з церковно-релігійної сфери (давні запозичення з грецької мови) з «правилом дев'ятки» не пов'язуються, в них між усіма приголосними пишемо -и : <i>євангелист, єпископ, алилуя, Вифлеєм</i> .	Сучасна практика українськомовних Церков. У чинному правописному кодексі (1993 р., с. 101) це правило подано лише в примітці.	
12.	Поширити «правило дев'ятки» на правопис іншомовних власних назв: <i>Аристотель, Едип, Занзибар, Сиракузи</i> .	Невиправдане різке протиставлення запозичених загальних і власних найменувань. Вже дозволено писати и в кінцевих <i>-ида, -ика</i> , а також після <i>ж (дж), ч, ш, ц</i> та <i>р</i> (тобто після п'яти букв) у чинному кодексі (1993, с. 101–102) та в багатьох винятках – і після <i>д, т, з, с</i> . Непом'якшені приголосні в мовах-донорах.	
13.	I. У загальних назвах іншомовного походження перед йотованими після губних писати апостроф: <i>б'юро, б'юджет, н'юітр</i> (настільна підставка для книг, нотних зошитів), <i>м'юзикл</i> .	Живе мовлення українців. Уодноманітнення написання слів іншомовного походження.	II. Писати апостроф лише в загальних назвах, у власних найменуваннях не вживати: <i>б'юро</i> , але <i>Мюнхен</i> .

14.	<p>I. У словах іншомовного походження, де в мові-джерелі звучить j, у позиції перед o передавати звукосполученням йо: йон, йонійський, йоаніт, Йоан, Йов.</p>	<p>Жива вимова. Йона, Йов і под. Передавання неспотворено звука мові-джерело, уодноманітнення написання слів грецького походження з початковою «йотою» (пор. у чинному аспекті: йод, але іон).</p>	<p>II. Залишити іо в словах грецького походження (іон і споріднені), але писати з й відповідні назви германського походження йола «тип невеликого вітряного судна», йох «стара одиниця земельної міри в Німеччині, Швейцарії».</p>
15.	<p>У словах іншомовного походження e передаємо через є, якщо перед ним вимовляємо j: проект.</p>	<p>У мові-джерелі – латинській – тут наявний -je: <i>projectu</i>. Уодноманітнення написання слів із спільним коренем, пор.: <i>об'єкт</i>, <i>суб'єкт</i>. Нормативність форм до «реформи».</p>	
16.	<p>I. Писати -ія всередині слів іншомовного походження: <i>артеріяльний</i>, <i>геніяльний</i>, <i>матеріал</i>.</p>	<p>Живе мовлення українців (пор. навіть <i>валер'янка</i>, <i>матер'ял</i>), тисячолітня писемна традиція, перервана 1933 р. Наявність «опорного» й у багатьох словах: <i>матерія</i> – <i>матеріальний</i>, <i>геній</i> – <i>геніальний</i>.</p>	<p>II. Писати -ія лише у словах із конфесійної сфери: <i>парафіяльний</i>, <i>уніят</i>, <i>василіянин</i>. III. Тільки в словах із релігійної сфери й у тих, де є «опорний» -й: <i>матерія</i> – <i>матеріальний</i>, <i>геній</i> – <i>гені яльний</i>. IV. Паралельне вживання написань з іа тощо. Напр.: <i>матеріальний</i> – <i>матеріальний</i>.</p>

17.	Не писати зайвої букви й у словах, де його немає в мові-джерелі запозичення: <i>мая, фое, параноя, секвоя, феєрверк</i> .	У мовах-джерелах у цих словах подвійний й не вимовляють і не пишуть.	
18.	I. Передавати іншомовний дифтонг ai через ав : <i>авдит, автор, аудиторія, авкціон, автобіографія, інавгурація</i> . Au передавати через ау тільки в словах <i>аут, джоуль, клоун, ноу-хау, Каунас, Лаура, Фауст, Пауль</i> та деяких ін. (за традицією).	Жива українська орфоепія.	II. Вирівняти тільки <i>фавна</i> , бо пишемо ім'я міфічного бога <i>Фавн, інавгурація</i> , адже пишемо <i>авгур</i> у «у стародавньому Римі член жрецької колегії, що віщував «волю богів» (за нинішні кодексом паралельно: <i>інавгурація / інаугурація</i>).
19.	I. Писати тільки початковий ю в слова, де в мові-джерелі початкова група ju : <i>Юда</i> .	Жива мова, тисячолітня традиція, такі написання в текстах українськомовних Церков.	II. Паралельне вживання: <i>Юда – Іуда</i> .
20.	Писати з м'яким знаком імена по батькові <i>Ігорьович, Лазарьович</i> .	Імена <i>Ігор, Лазар</i> , окрім називного відмінка однини, належать до м'якої групи іменників: <i>Ігоря, Ігореві, Ігорю, Ігорем, Ігорями</i> .	